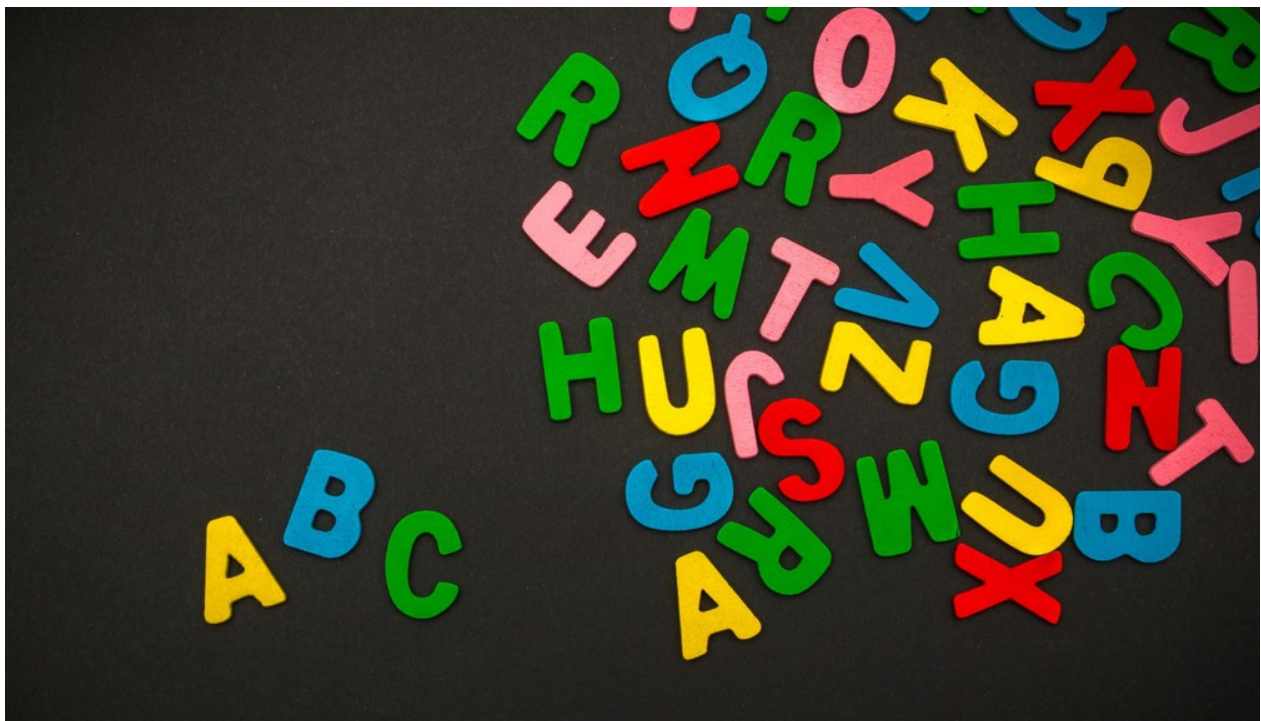

NIEUWE CONCEPT-KERNDOELEN VOOR REKENEN-WISKUNDE EN TAAL ZIJN KLAAR!

We hebben er lang op gewacht, maar daar zijn ze dan: de nieuwe concept-kerndoelen voor rekenen-wiskunde en taal (eigenlijk: Nederlands, want daarin herkennen de collega's van het voortgezet onderwijs zich meer) zijn door de SLO gepubliceerd. Dit jaar wordt er proefgedraaid en dan worden ze volgend jaar, al dan niet bijgesteld, aangenomen en zullen ze gelden als leidraad voor het onderwijs. Wat is er veranderd en wat zal het gevolg zijn van deze nieuwe doelen? In dit artikel een impressie.

Al enige jaren is een team van deskundigen (leraren, vakexperts, curriculumexperts) aan het werk om de nieuwe kerndoelen vast te stellen voor alle

leergebieden. Die ontwikkelingen konden worden gevolgd via curriculum.nu. Op de betreffende website staat een beschrijving van het proces. De oude kerndoelen waren er al sinds 2006 en die boden maar weinig houvast voor het opstellen van goed onderwijs. De nieuwe kerndoelen moeten daarin verandering brengen. Het zijn er niet alleen meer (20 kerndoelen voor taal/Nederlands, zestien voor rekenen/wiskunde), ze zijn vooral veel concreter geformuleerd, volgens een vaste formule. Bovendien ligt er een visie op taal en rekenen-wiskunde aan ten grondslag, die ook terug te zien is in de uitwerking. De nieuwe kerndoelen vormen het fundament voor curriculum-ontwikkelingen en zijn richtinggevend voor scholen.

RIJKE, TALIGE LEEROMGEVING

Voor iedereen die de ontwikkelingen in de twee vakgebieden zowel theoretisch als in de praktijk volgt, is de uitwerking een logische, formele stap: we zien daarin terug dat domeinen meer in samenhang moeten worden aangeboden en dat er samenhang met andere vakken (leergebieden) zal moeten worden gezocht. Zowel taal als rekenen helpt de kinderen immers om grip te krijgen op de wereld om hen heen: dat mag in het onderwijs meer voelbaar en zichtbaar worden gedurende de hele dag. Je hebt wiskundig denken en kritisch denken nodig om aan burgerschapsdoelen te werken en om te kunnen participeren in de samenleving. Die functionaliteit mag meer aandacht krijgen. De laatste jaren zien we dat steeds meer scholen in die richting bewegen en bijvoorbeeld kiezen voor het werken met rijke teksten en die teksten willen verbinden aan grote thema's, bijvoorbeeld bij de zaakvakken. De kerndoelen geven houvast in wat die aanpak zou kunnen opleveren.

De SLO noemt het geheel aan kerndoelen ambitieus en betekenisvol. Ambitieus, omdat de doelen duidelijk maken wat het vraagt in het aanbod van de scholen, namelijk rijk, samenhangend onderwijs voor alle kinderen; én inzichtelijk maken wat de beheersingsdoelen en ervaringsdoelen zijn die we bij de kinderen willen bereiken. Betekenisvol, omdat taal en wiskundig denken onlosmakelijk verbonden zijn met de brede doelen van het onderwijs: kennis opdoen, over jezelf, de ander en de wereld en vaardigheden leren die nodig zijn om in die wereld te functioneren. Dat vraagt om samenhang met alles wat er gedurende de dag in een school gebeurt. Van leraren vraagt het een taal- en rekenantenne: waar doen zich kansen voor om kinderen iets te leren op het gebied van rekenen en taal?

KERNDOELEN TAAL

De kerndoelen van taal zijn verdeeld in drie grote gebieden: Communicatie, Taal en Literatuur. De communicatieve functie van taal krijgt veel aandacht: zowel mondeling als schriftelijk. Denk daarbij aan het gebruiken van verschillende bronnen (wat we bijvoorbeeld terugzien in de methodiek van Hogeschool KPZ) en teksten lezen en schrijven om er iets van te leren (dus gericht op de inhoud van die tekst én de complexiteit van die tekst). Interactie is daarbij een apart subdomein geworden: doelgericht verschillende soorten gesprekken kunnen voeren en gesprekken voeren om te leren zijn aparte kerndoelen.

Die onderstrepen het belang van gezamenlijk denken en kennis construeren, bijvoorbeeld naar aanleiding van het lezen van een tekst.

Jeugdliteratuur is een apart domein geworden en het ontwikkelen van leesvoorkeuren een afzonderlijk kerndoel; daarmee zien we terug wat inmiddels op veel scholen wordt gezien als een basis, namelijk dat kinderen plezier moeten houden in lezen gedurende hun schooltijd omdat die leesmotivatie het fundament vormt voor meer lezen en dus meer kennis over jezelf, de ander, de wereld én helpt in het ontwikkelen van een goede leesvaardigheid.

Het domein Taal ten slotte laat kinderen nadenken over vorm en betekenis van taaluitingen en een open en nieuwsgierige houding ontwikkelen ten aanzien van verschillende talen die we om ons heen horen. Want hoe communiceer je op welke momenten met welk publiek, welke taal hanteer je dan? En hoe weerspiegelt die taal jouw identiteit? Dit domein gaat dus veel verder dan het goed kunnen verzorgen van schriftelijk taalgebruik als spelling en interpunctie.

TAAL IN ALLE VAKKEN

Dat domeinen binnen de vakgebieden meer in samenhang mogen worden aangeboden, zien we bijvoorbeeld terug in kerndoel 2, dat gericht is op de hele school. Het kerndoel luidt: 'De school stimuleert de taalontwikkeling van de leerling in de andere leergebieden'. Vervolgens wordt aangegeven waar het dan concreet om gaat. Bijvoorbeeld: gelegenheid bieden tot taalproductie in alle leergebieden: gesprekken voeren, schrijven en spreken; gelegenheid bieden tot het lezen en beluisteren van authentieke en uitdagende teksten die passen bij het leergebied; en het stimuleren van het inzetten van kennis over taal, teksten, tekststructuur en taalverzorging bij talige activiteiten in een leergebied. De samenhang tussen mondeling en schriftelijk taalgebruik en de betekenisvolle context waarbinnen dat gebeurt, wordt hierin helder verwoord. Bovendien wordt benadrukt dat echte, authentieke, complexere teksten, zoals jeugdliteratuur, kranten, jeugdtijdschriften, en multimodale teksten als websites geschikt voor kinderen, prentenboeken en het jeugdjournaal (waar beeld en gesproken tekst belangrijke informatiebronnen zijn) in het onderwijs een belangrijke plek innemen om van te leren.

KERNDOELEN REKENEN EN WISKUNDE

Rekenen en wiskunde is belangrijk om te kunnen functioneren in de maatschappij. Alle kinderen moeten hierin een goede basis meekrijgen. De kerndoelen rekenen en wiskunde bereiden hen hierop voor. Ze zijn onderverdeeld in de volgende domeinen: wiskundige attitude, wiskundige denk/werkwijzen, wiskunde en de wereld en wiskundige concepten.

Afb. SLO. (2023). Conceptkerndoelen rekenen en wiskunde en toelichtingsdocument. Amersfoort: SLO.

Ook hier ligt de kracht van de nieuwe kerndoelen in de eerder genoemde samenhang (zie afbeelding). Een wiskundige attitude zoals een onderzoekende en kritische houding is nodig voor de wiskundige denk/werkwijzen zoals bijvoorbeeld wiskundig probleemoplossen. Wiskunde en de wereld waarin ook de alledaagse werkelijkheid zit besloten, vraagt om kennis van wiskundige concepten. De domeinen binnen rekenen en wiskunde staan nooit op zichzelf.

WISKUNDE IS OVERAL

Wiskunde is overal en dat moet je leren herkennen en gebruiken. Dat komt in de nieuwe kerndoelen mooi naar voren. De wereld wordt complexer. Dat vraagt om een zekere mate van gecijferdheid, ofwel wiskundige geletterdheid. Een van de nieuwe wiskundige concepten binnen de kerndoelen in het po is Data. Leerlingen interpreteren en representeren datasets en beredeneren of daarbij gepresenteerde conclusies wel, niet of deels kloppen, een belangrijke vaardigheid om fake news te ontmantelen.

De kerndoelen dragen bij aan de ontwikkeling van plezier, zelfvertrouwen en doorzettingsvermogen bij wiskunde. Het nut en de kracht van de wiskunde wordt zichtbaar.

DOORLOPENDE LEERLIJN PO NAAR VO

De kennis, vaardigheden en inzichten die leerlingen leren in het primair onderwijs, worden onderhouden en uitgebreid in het voortgezet onderwijs. Niet alleen wordt zichtbaar hoe de kerndoelen in het po en vo inhoudelijk samenhangen, maar we zien ook dat in het po en vo dezelfde begrippen worden gebruikt. Ze staan in de bijlagen van de publicatie toegelicht. Dit komt de doorgaande lijn ten goede. Bij taal wordt bovendien op deze manier zichtbaar dat de leerlijn zit in de toename van complexiteit van teksten die kinderen beluisteren, spreken, schrijven en lezen; de vaardigheden en taal die nodig zijn om over teksten te praten, worden daardoor verdiept.

De conceptkerndoelen moeten nog formeel worden vastgesteld. Eerst volgt nu een periode van beproeven die eind 2024 zal zijn afgerond. Het doel van de fase van beproeven is meerledig. De scholen worden geïnformeerd over de uitgangspunten en de belangrijkste veranderingen. Men hoopt inzicht te krijgen in de algemene waardering. Is het duidelijk geformuleerd? Is het helpend bij wat moet/mag? Vertelt het 't verhaal van goed onderwijs? Er zal gekeken worden naar de verwachte bruikbaarheid. Na deze fase worden de kerndoelen definitief vastgesteld en in een wettelijk kader vastgelegd. Dat zal naar verwachting in de zomer van 2025 gebeurd zijn. De kerndoelen worden vervolgens door SLO in samenspraak met methodemakers en het werkveld vertaald naar leerlijnen die vervolgens geïmplementeerd worden.

NASCHOLINGSAANBOD HOGESCHOOL KPZ

Hogeschool KPZ heeft de ontwikkelingen rondom de kerndoelen niet alleen goed gevolgd, maar binnen Curriculum.nu ook meegedacht over de totstandkoming ervan. We bieden voor rekenen/wiskunde en voor taal/Nederlands een uitgebreid nascholingsaanbod aan, dat naadloos aansluit bij de uitgangspunten van de nieuwe kerndoelen - functioneel reken- en taalonderwijs, waarbij de samenhang tussen de domeinen en de relatie met andere leergebieden en de ons omringende wereld worden verkend en uitgewerkt. Bij alle aanbod wordt aangesloten bij de situaties zoals die zijn op de scholen van de deelnemers.

Bij taal is dat aanbod gericht op goed lees- en schrijfonderwijs, wat natuurlijk niet zonder aandacht voor mondelinge taalvaardigheid en interactie kan. We zullen verkennen hoe die domeinen elkaar onderling kunnen versterken en hoe je kunt aansluiten bij thema's van wereldoriëntatie. Voor de scholing die start op 15 november zijn nog plekken vrij.

Op 28 november al start een serie van vier bijeenkomsten bedoeld voor rekencoördinatoren die aan de slag willen met de nieuwe kerndoelen rekenen en wiskunde. En ook hier de vraag: hoe vertaal je samenhang binnen de kerndoelen naar het – in dit geval – reken-wiskundeonderwijs van alle dag en hoe professionaliseer je je team ten aanzien van de nieuwe wiskundige concepten? Binnen Hogeschool KPZ zijn vele rekennetwerken actief, maar ook op stichtingsniveau begeleiden wij diverse netwerken.

We bieden daarnaast maattrajecten in de school aan; van procesbegeleiding van bijvoorbeeld een taal- of rekencoördinator of intern begeleider tot het verzorgen van interactieve scholingen en verander- of verbetertrajecten van korte of langere duur voor een heel team. Nog geen taal- of rekencoördinator in de school die deze processen zelf kan begeleiden en inhoudelijk expert wordt op het gebied van rekenen of taal? We starten in januari 2024 opnieuw de post-hbo-opleiding tot Taalcoördinator; in oktober 2024 start een nieuwe groep Rekencoördinator. We besteden veel aandacht aan het inhoudelijk begeleiden van teamleden bij het veranderen van het taal- en rekencurriculum vanuit de visie die ook ten grondslag ligt aan de nieuwe kerndoelen. Tot grote tevredenheid van alle deelnemers, want die geven steeds weer aan hoe fijn het is om tijd te hebben om onder begeleiding deze complexe taak te leren uitoefenen op hun school.

Belangstelling of vragen? Neem dan contact op met KPZnext voor meer informatie over het professionaliseringsaanbod van Hogeschool KPZ of kijk op www.kpz.nl/kpz-next.

LITERATUUR

SLO (september 2023). Conceptkerndoelen Nederlands en rekenen en wiskunde. Te downloaden via www.actualisatiekerndoelen.nl

OVER DE AUTEURS

Belinda Terlouw is als hogeschooldocent Rekenen-wiskunde verbonden aan KPZnext: zij verzorgt al jaren de opleiding tot Rekencoördinator en begeleidt scholen met vraagstukken op het gebied van rekenen-wiskunde. Ze werkt daarbij vanuit de door haar ontwikkelde methodiek van Kijken naar kinderen. Ze begeleidt vele netwerken van rekencoördinatoren, zowel binnen als buiten Hogeschool KPZ.

Véronique Damoiseaux begeleidt als hogeschooldocent taal afstudeertrajecten op het gebied van leescultuur, is bij KPZnext werkzaam als docent voor de opleiding Taalcoördinator en het overige professionaliseringsaanbod en procesbegeleider in op-maattrajecten. Daarnaast is zij kerndocent bij NOVO, de Nederlandse Opleiding voor Veranderkunde en Organisatieontwikkeling.

Wiskunde en de wereld, wiskundige concepten en wiskundige denk/werkwijzen hangen met elkaar samen. Het maken van een jas valt onder Wiskunde en de werkelijkheid (kerndoel 14). Het vraagt om het wiskundig concept Kennis van grootheden en eenheden (kerndoel 5) en de wiskundige denk/werkwijze. Het kunnen gebruiken van wiskundige instrumenten (kerndoel 13). Bovendien leren de kinderen een gesprek te voeren om van elkaar te leren en dat valt onder kerndoel 11 van taal.

